

Cijferen met jongeren

Een doorlichting van de arbeidsmarktsituatie van
jongeren in Vlaanderen en Europa

Maarten Tielens

Caroline Vermandere

4-2007

WSE Report

Steunpunt Werk en Sociale Economie
Parkstraat 45 bus 5303 – 3000 Leuven
T:32(0)16 32 32 39 F:32(0)16 32 32 40
steunpuntwse@econ.kuleuven.be
www.steunpuntwse.be

Tielens, Maarten & Vermandere, Caroline

Cijferen met jongeren. Een doorlichting van de arbeidsmarktsituatie van jongeren in Vlaanderen en Europa

Maarten Tielens, Caroline Vermandere – Leuven: Katholieke Universiteit Leuven. Steunpunt Werk en Sociale Economie en VDAB, 2007, 29 p.

ISBN-97 890-8873-004-7

Copyright (2007)

Steunpunt Werk en Sociale Economie
Parkstraat 45 bus 5303 – B-3000 Leuven
T:32(0)16 32 32 39 - F:32(0)16 32 32 40
steunpuntwse@econ.kuleuven.be
www.steunpuntwse.be

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this report may be reproduced in any form, by mimeograph, film or any other means, without permission in writing from the publisher.

Inhoudsopgave

Inleiding.....	1
1. Ontgroening en vergrijzing.....	2
2. De globale arbeidsmarktsituatie	3
2.1 Werkzaamheid.....	3
2.2 Werkloosheid.....	4
3. Overgang onderwijs-arbeidsmarkt.....	9
3.1 Ongekwalficeerde uitstroom en gekwalficeerde jongeren.....	9
3.2 Schoolverlaters.....	12
3.3 Studeren en werken	15
4. Arbeidssituatie	16
4.1 Deeltijdarbeid.....	16
4.2 Atypische arbeid.....	18
4.3 Zelfstandige arbeid	18
4.4 Tijdelijke arbeid.....	19
4.5 Sectorale verdeling en verloning	20
5. Mobiliteit op de arbeidsmarkt.....	21
5.1 Van werkloosheid naar werk	21
5.2 Van werk naar niet-werk.....	23
6. In vogelvlucht alles even op een rijtje samengevat.....	24
7. Bibliografie	27

Inleiding

De laatste jaren werd vooral gesproken over de vergrijzing van de arbeidsmarkt – getuige daarvan de massale aandacht voor de eindeloopbaanproblematiek – en de gevolgen daarvan op macro-economisch vlak. Het reilen en zeilen van de jongeren op de arbeidsmarkt werd daarbij een beetje overschaduwd. Ten onrechte, want het gaat uiteindelijk om een niet onaanzienlijke groep met een vaak precaire arbeidsmarktsituatie. De hernieuwde beleidsaandacht – denk aan het actieplan in dertien Steden en Gemeenten over jeugdwerkloosheid en het luik over jongeren in het generatiepact – is dan ook erg welkom.

In dit rapport willen we een uitgebreide stand van zaken geven van de arbeidsmarktsituatie van jongeren. Daartoe verzamelen we een veelheid aan cijfers waarbij we de Vlaamse jongeren steeds vergelijken met hun leeftijdsgenoten in de andere gewesten en Europese landen. We willen daarbij opmerken dat het niet helemaal juist is om regio's te vergelijken met landen. Zo zullen we zien dat Brussel op bepaalde indicatoren op de laatste plaats staat in Europa. Maar het zou goed kunnen dat er andere regio's in Europa nog slechter scoren dan de Brusselse regio. Bij de lezing van de betreffende figuren is het belangrijk om dit in het achterhoofd te houden.

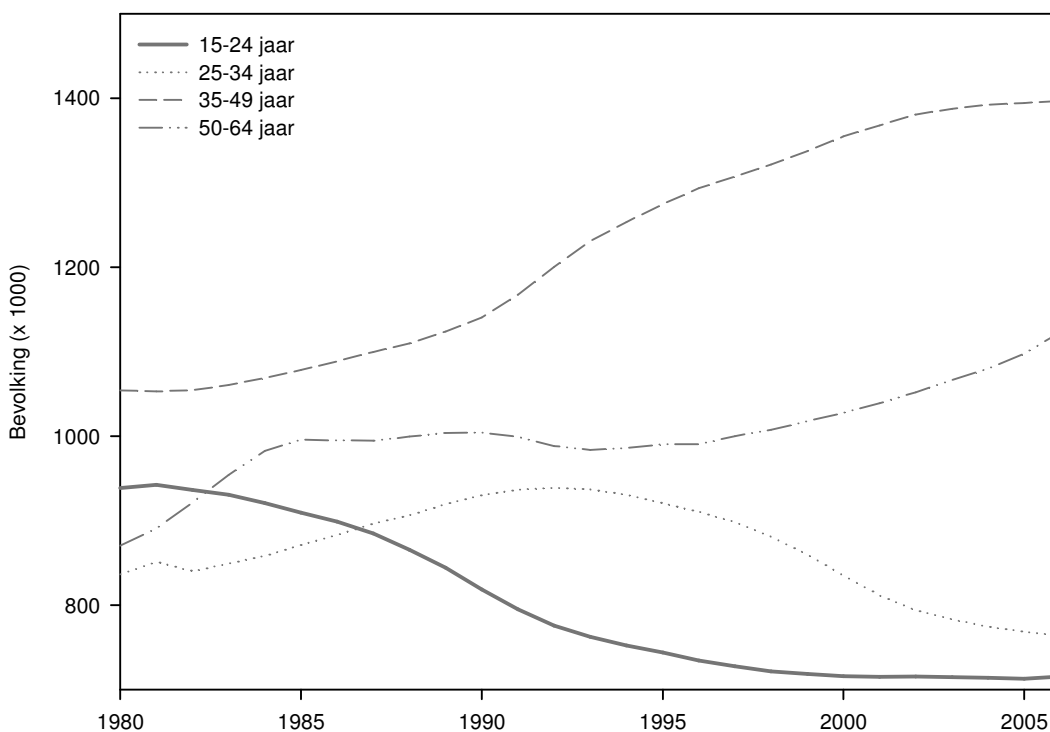
We beginnen met een demografische schets van de bevolking naar leeftijd om vervolgens over te gaan naar de bespreking van de belangrijkste indicatoren met betrekking tot de arbeidsmarktsituatie (werkzaamheid en werkloosheid). Een derde luik focust op de overgang tussen onderwijs en arbeidsmarkt, met onder andere aandacht voor ongekwalificeerde uitstroom, de schoolverlaters en het combineren van studeren en werken. In de vierde paragraaf gaan we dieper in op de arbeidssituatie van de werkende jongeren, met een bespreking van deeltijdarbeid, tijdelijke arbeid, atypische arbeid, de sectorale verdeling en de verloning. Een laatste blok bekijkt de mobiliteit van jongeren op de arbeidsmarkt.

1. Ontgroening en vergrijzing

Bij wijze van inleiding willen we kort ingaan op het demografisch belang van de jongeren. Op 1 januari 2006 telt Vlaanderen ongeveer 716 000 jongeren tussen 15 en 24 jaar, dat is zowat 18% van de bevolking op arbeidsleeftijd (15-64 jaar).¹

In figuur 1 bekijken we de evolutie van de bevolking op arbeidsleeftijd vanaf 1980. We zien dat het aantal jongeren sterk daalt tot eind jaren negentig, waarna er sprake is van een stabilisatie. In 1980 waren er ongeveer 940 000 jongeren, in 2006 waren dat er nog 716 000. Prognoses van de Studiedienst Vlaamse Regering geven aan dat dit aantal nog zal dalen tot ongeveer 650 000 in 2025 en ongeveer 625 000 in 2050 (Pelfrene, 2005). Ook de 25- tot 34-jarigen verminderen sterk in aantal, zij het pas vanaf midden jaren negentig. De twee oudere leeftijdsgroepen stijgen sterk in aantal en zullen in de toekomst blijven stijgen. We spreken dus van ontgroening en vergrijzing van de bevolking.

Figuur 1. Evolutie van de bevolking naar leeftijd (Vlaams Gewest; 1980-2006)

Bron: Eurostat LFS, FOD Economie - Ecodata (Bewerking Steunpunt WSE)

In de studie van Pelfrene wordt ook een prognose gemaakt van de potentiële doorstroom van de beroepsbevolking, uitgedrukt als de verhouding van het aantal 15-24-jarigen (potentiële instroom) ten opzichte van het aantal 55-64-jarigen (potentiële uitstroom). In Vlaanderen ligt die verhouding in

¹ We gebruiken 15 jaar – en niet 18 jaar – als ondergrens gezien dit de internationaal gangbare afbakening is van de bevolking op arbeidsleeftijd.

2005 reeds heel dicht tegen 1 (met name 1,01), wat betekent dat er momenteel evenveel potentiële instroom als uitstroom is. De prognose voorspelt dat die verhouding in 2025 is gedaald tot 0,74 waarna er tegen 2050 opnieuw een lichte toename is tot 0,83. Dat betekent dat er in 2025 slechts 74 potentiële instromers zijn tegenover 100 potentiële uitstromers, met een daling van de potentiële beroepsbevolking als gevolg. Die daling zal reeds tussen 2005 en 2010 worden ingezet in Vlaanderen.

We spreken in deze oefening over de 'potentiële' beroepsbevolking en niet over de 'effectieve' beroepsbevolking. Die laatste bestaat uit de personen die effectief op de arbeidsmarkt actief zijn, met name de werkenden en de werklozen. We halen hier bewust de prognose van de potentiële beroepsbevolking aan, om er op te wijzen hoe belangrijk het is om de beleidsaandacht voor jongeren niet te laten stilvallen. Want als de prognoses aangeven dat de potentiële beroepsbevolking daalt, dan hebben we er alle belang bij om zoveel mogelijk van de potentiële instroom aan werk te helpen, dus om van de potentiële instroom ook een effectieve instroom te maken. De aandacht voor de eindloopbaanproblematiek heeft dan weer tot doel om zoveel mogelijk potentiële uitstromers zo lang mogelijk op de arbeidsmarkt te houden, dus als effectieve beroepsbevolking. Het jong/oud-verhaal is dus geen of/of-keuze, maar een en/en-opdracht. Anders geformuleerd: werk voor jongeren is ook een topprioriteit.

2. De globale arbeidsmarktsituatie

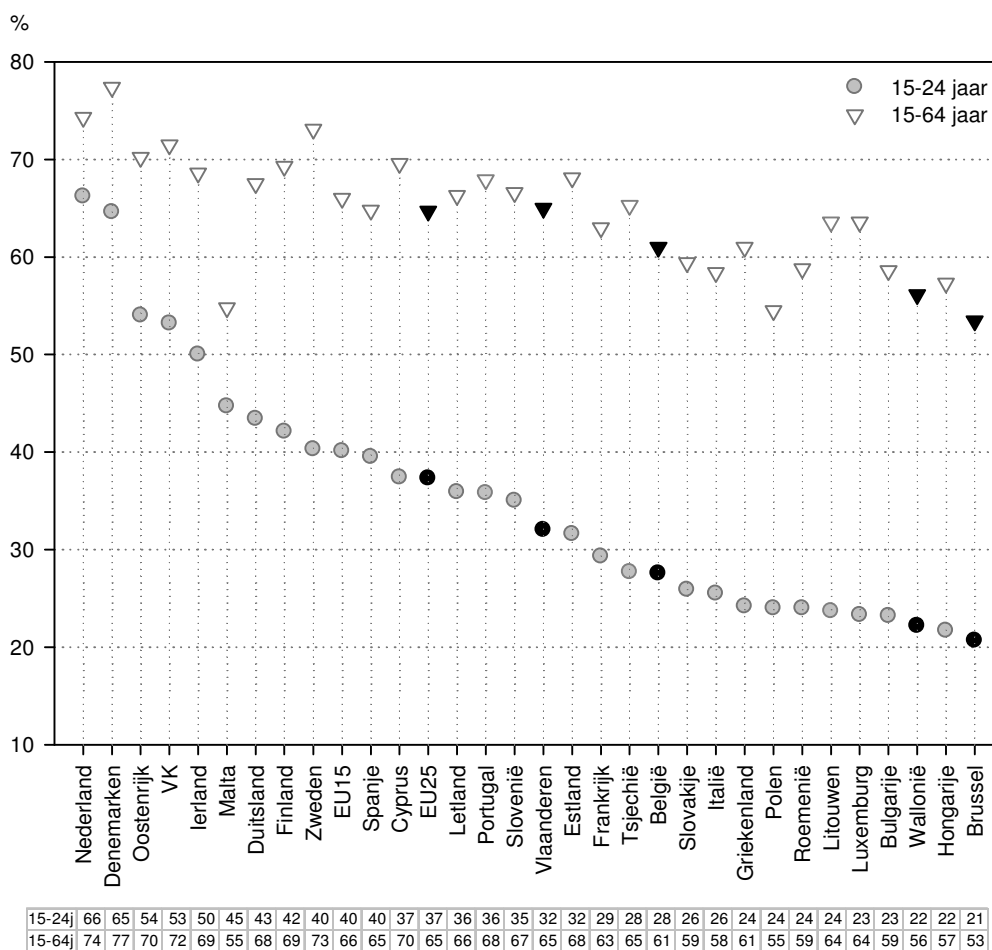
Om de globale arbeidsmarktpositie van jongeren te bespreken gebruiken we de werkzaamheidsgraad – het aandeel werkenden in de bevolking – en de werkloosheidsgraad – het aandeel werkzoekenden in de beroepsbevolking. We vergelijken de Vlaamse jongeren enerzijds met de totale bevolking en anderzijds met de andere Europese jongeren.

2.1 Werkzaamheid

Traditioneel hebben jongeren een erg lage werkzaamheidsgraad. In 2006 is slechts 32% van de 15- tot 24-jarigen aan het werk en door de jaren heen heeft dat aandeel altijd rond 30% geschommeld. Jonge mannen werken iets vaker (34,5%) dan jonge vrouwen (29,5%). Jongeren werken dus veel minder vaak dan de gemiddelde bevolking op arbeidsleeftijd (15-64 jaar) waar Vlaanderen een werkzaamheidsgraad van 65% laat optekenen (figuur 2).

Een belangrijke verklaring daarvoor is vanzelfsprekend dat er onder de 15- tot 24-jarigen nog heel wat schoolgaande jeugd is. Dat verklaart ook gedeeltelijk het verschil tussen mannen en vrouwen: jonge vrouwen studeren doorgaans langer dan mannen zodat hun werkzaamheid lager ligt. Zouden we het aandeel werkenden berekenen zonder rekening te houden met deze studenten dan zou de werkzaamheidsgraad van jongeren 80,8% bedragen, wat een behoorlijk hoge score is. Dus van alle jongeren die de schoolbanken reeds hebben verlaten, zijn acht op de tien aan het werk.

Figuur 2. Werkzaamheidsgraad naar leeftijd (EU, België en de gewesten; 2006)

Bron: Eurostat LFS, FOD Economie - Algemene Directie Statistiek - EAK (Bewerking Steunpunt WSE)

Vlaamse jongeren zijn geen uitzondering. Waalse en Brusselse adolescenten, met respectievelijk 22,2% en 20,7% werkenden, hebben zelfs een nog lagere werkzaamheidsgraad. In zowat alle Europese landen werken jongeren minder vaak dan oudere leeftijdsgroepen (figuur 2). Gemiddeld in EU-25 is 37,3% van de jongeren aan het werk, tegenover 64,7% van de 15- tot 64-jarigen. De Vlaamse jongeren bevinden zich ergens midden in de stoet. In slechts vijf landen (Nederland, Denemarken, Oostenrijk, het Verenigd Koninkrijk en Ierland) werkt meer dan de helft van de jongeren. Het gaat hier dan om landen waar jongeren vaak hun studies combineren met een (kleine) deeltijdse job, iets wat in Vlaanderen vooralsnog een beperkt fenomeen is (zie verder).

De verschillen in Europa met betrekking tot de werkzaamheidsgraad van jongeren zijn erg groot, met een variatie tussen ongeveer 20% en 65%.

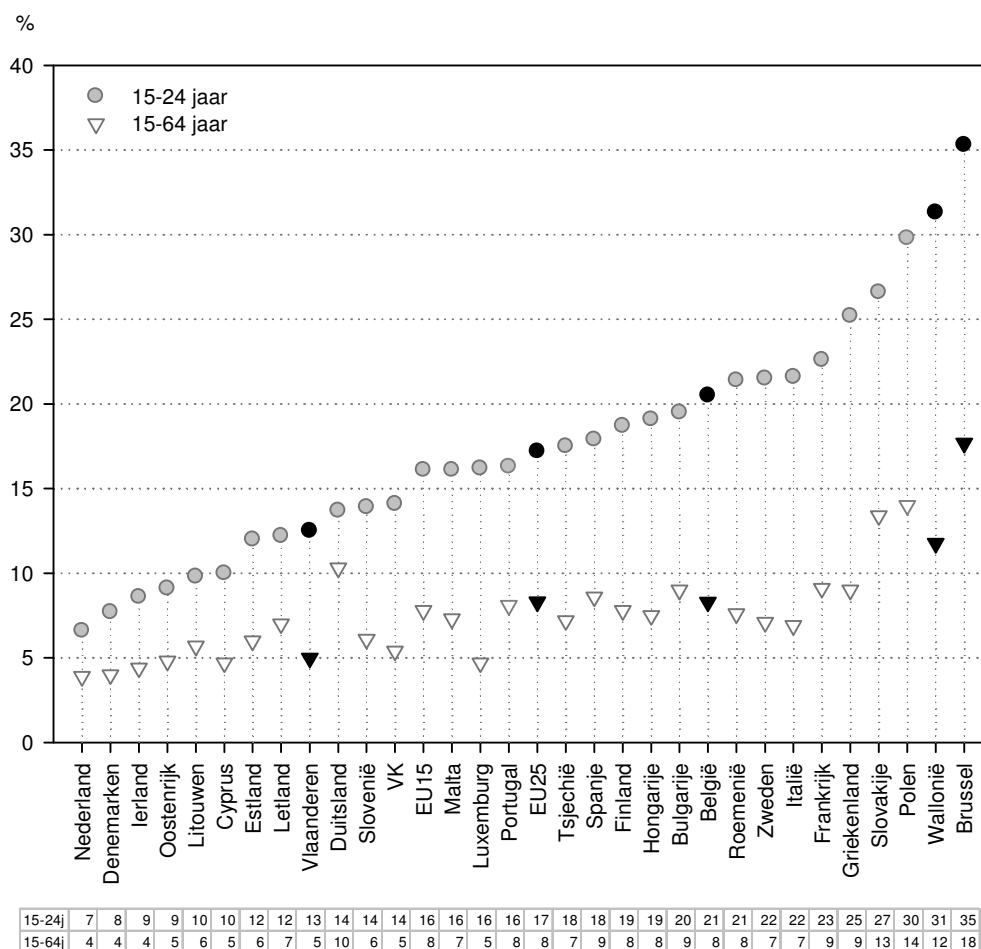
2.2 Werkloosheid

De arbeidsmarktkansen van jongeren kunnen beter worden afgelezen aan de hand van de werkloosheidsgraad. Hier wordt immers geen rekening gehouden met studenten, maar enkel met de personen die zich reeds aanbieden op de arbeidsmarkt. De werkloosheidsgraad is het aandeel

werkzoekenden in de beroepsbevolking, zijnde de werkzoekenden plus de werkenden, en drukt dus uit welk aandeel van de jongeren die zich aanbieden op de arbeidsmarkt werkloos is.

We gebruiken in deze analyse van de werkloosheidsgraad de definitie van de International Labour Organization (ILO) om werklozen af te bakenen, omdat de werkloosheid dan internationaal vergeleken kan worden. De gehanteerde bron is de Labour Force Survey van Eurostat. De ILO-werklozen zijn de niet-werkenden die op het moment van de bevraging de afgelopen vier weken actief naar werk hebben gezocht en onmiddellijk beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt (binnen de twee weken een nieuwe job kunnen beginnen), samen met de niet-werkenden die een job hebben gevonden die binnen de drie maanden begint. Het gaat hier dus niet om de administratieve werkloosheidscijfers van de gewestelijke bemiddelingsdiensten, de zogenaamde nwwz of niet-werkende werkzoekenden. Daar komen we later op terug.

Figuur 3. Werkloosheidsgraad naar leeftijd (EU, België en de gewesten; 2006)

Bron: Eurostat LFS, FOD Economie - Algemene Directie Statistiek - EAK (Bewerking Steunpunt WSE)

Jongeren zijn veel vaker werkloos dan de gemiddelde bevolking. In Vlaanderen is 12,5% van de jongeren werkloos in 2006 tegenover slechts 5% van de totale bevolking. Het gebrek aan werkervaring van jongeren speelt daarbij een doorslaggevende rol. Bovendien worden jongeren vaker aangenomen met een tijdelijk contract of een uitzendcontract zodat ze ook vaker weer (even) in de werkloosheid terechtkomen (zie verder).

In Europees perspectief scoort Vlaanderen redelijk goed, zowel wat betreft de jeugdwerkloosheid als de totale werkloosheid. Slechts acht landen kennen een lagere jeugdwerkloosheid, met aan de kop – hoe kan het ook anders – Nederland en Denemarken. Wel zien we dat van de acht landen met een vergelijkbare totale werkloosheidsgraad als Vlaanderen, onze regio de hoogste jeugdwerkloosheid heeft. Dat betekent dus dat Vlaanderen een redelijk grote kloof kent tussen de totale en de jeugdwerkloosheid (figuur 3).

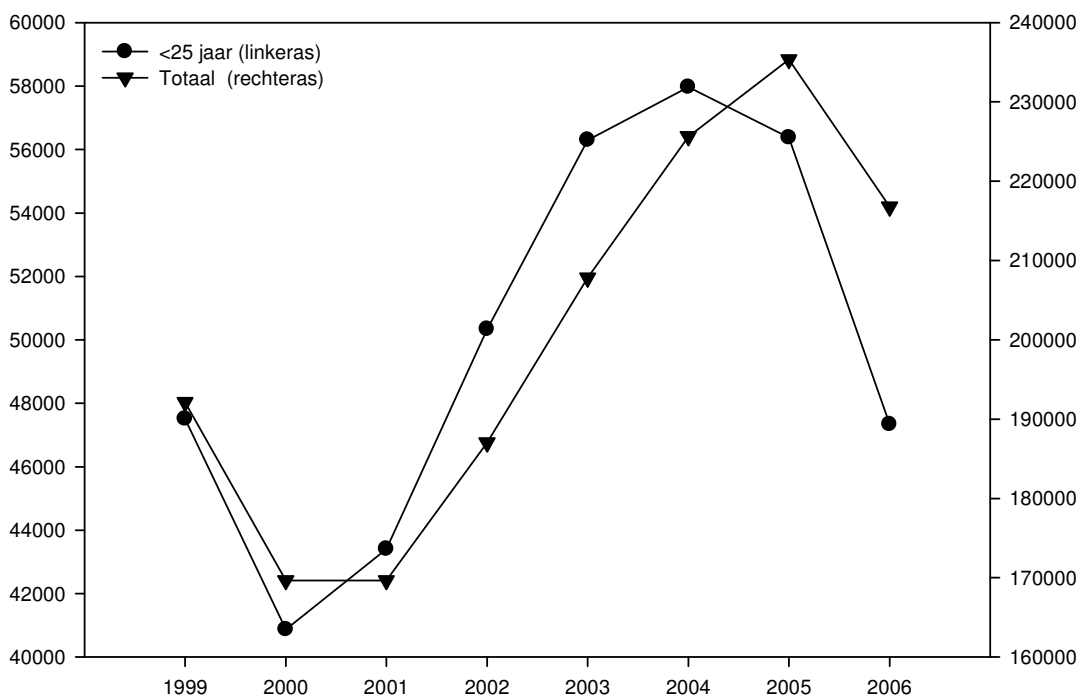
Opvallend is dat Finland en Zweden erg zwak lijken te scoren en een hoge jeugdwerkloosheid torsen, terwijl ze op andere arbeidsmarktindicatoren vaak tot de top van Europa behoren. Maar kijken we naar de duur van de werkloosheid dan stellen we vast dat er in Finland en Zweden (en ook in Denemarken) nauwelijks langdurige werkloze jongeren zijn. Het gaat dus telkens om korte werkloosheidsperiodes, een kenmerk van de flexibele arbeidsmarkten in de Scandinavische landen.

In Wallonië en Brussel is de toestand dramatisch. Meer dan een derde van de jongeren die er zich aanbieden, vindt geen werk. In geen enkel ander Europees land is de jeugdwerkloosheid zo hoog. Zelfs als we Wallonië en Brussel zouden vergelijken met andere Europese regio's dan behoren ze tot de top tien van regio's met een hoge jeugdwerkloosheid. Slechts acht Poolse en twee Italiaanse regio's torsen nog hogere werkloosheidsgraden bij de jongeren.

De hierboven gebruikte ILO-definitie van werkloosheid heeft als voordeel dat internationale vergelijkingen mogelijk zijn. Keerzijde is dat de cijfers gebaseerd zijn op enquêtegegevens, wat het moeilijker maakt om op subregionaal of gemeentelijk niveau naar de werkloosheid te kijken. Daartoe kunnen we wel gebruik maken van de administratieve telling van het aantal niet-werkende werkzoekenden (nwwz) gekend bij de VDAB.

Figuur 4 illustreert de evolutie van het totaal aantal nwwz en het aantal nwwz jonger dan 25 jaar. In 2006 telt Vlaanderen ongeveer 47 000 jonge werkzoekenden, waarmee we op het niveau van 1999 zitten. De goede cijfers van 2000 en 2001 liggen binnen bereik als de daling van het voorbije jaar zich doorzet.

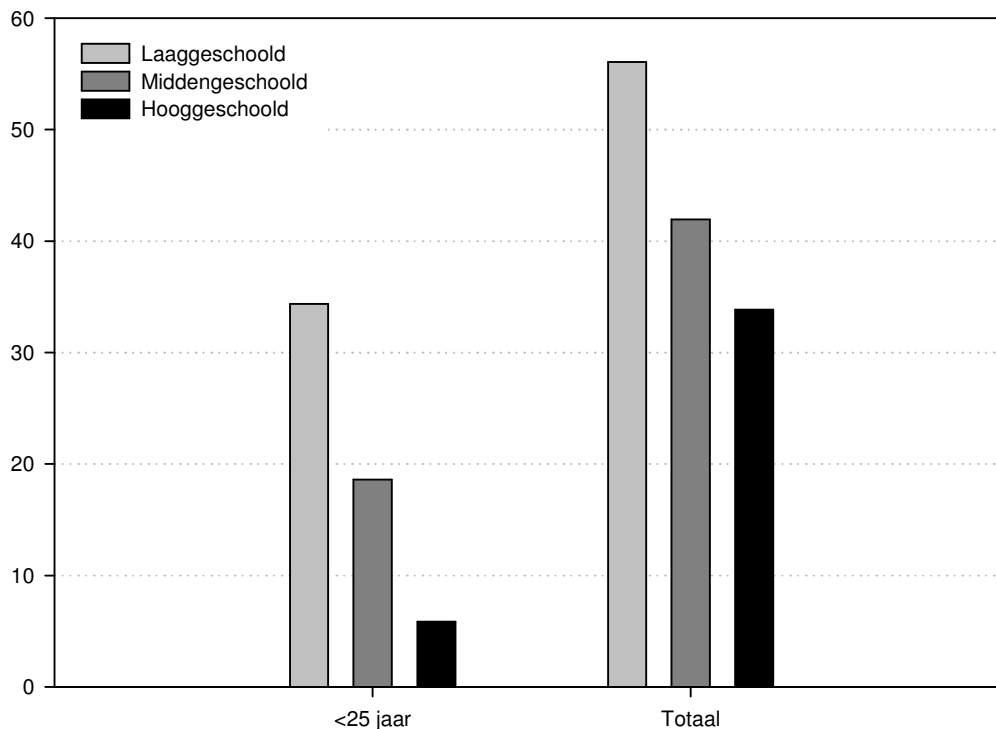
Het valt op dat de werkloosheid bij jongeren heel wat conjunctuurgevoeliger is, zowel bij het aantrekken als bij het vertragen van de economische groei. Trends worden eerder zichtbaar én zijn duidelijker afgetekend bij de jongeren. In het economische topjaar 2000 ligt het aantal jonge werkzoekenden nog op een laagterecord, maar de conjuncturele terugval die zich vanaf 2001 heeft ingezet, weegt van bij het begin zwaarder op de evolutie van de jongerenwerkloosheid. Het jaar 2004 is het keerpunt: de economie leeft terug op, en al houdt de gemiddelde groei van het aantal werkzoekenden nog steeds hetzelfde tempo aan, bij de jongeren neemt de toename al duidelijk in kracht af. Vanaf 2005 begint de jongerenwerkloosheid te dalen. De totale werkloosheid volgt in 2006, zij het minder uitgesproken dan bij jongeren.

Figuur 4. Evolutie van het aantal nwwz naar leeftijd (Vlaams Gewest; 1999-2006)

Bron: VDAB Arvostat

Hieruit besluiten dat het beleid zich niet om de jeugdwerkloosheid hoeft te bekommeren omdat die wel vanzelf oplost bij economische groei, is wat kort door de bocht. Jongeren zoeken hun weg op de arbeidsmarkt nog en vinden niet allemaal even snel een job. Eenmaal aan de slag, is die eerste job niet altijd meteen een job voor het leven: vaak gaat het eerst om een tijdelijk (of uitzend-)contract, soms beantwoordt de job bij nader inzien toch niet helemaal aan de verwachtingen van de jongere, of omgekeerd, voldoet de jongere uiteindelijk toch niet aan de specifieke vereisten van de werkgever. Het gevolg zijn heel wat bewegingen in en uit de werkloosheid, en mede hierdoor ligt de werkloosheidsgraad bij jongeren zelfs bij hoogconjunctuur een stuk hoger dan gemiddeld.

Daar komt nog bij dat nog steeds heel wat jonge werkzoekenden laaggeschoold zijn. In juni 2007 heeft de helft van de jonge werkzoekenden geen diploma secundair onderwijs, wat een hoog risico op langdurige werkloosheid met zich meebrengt. Het aandeel langdurig werkzoekenden (langer dan een jaar) ligt heel wat hoger bij laaggeschoolden (figuur 5). Bijna 60% van het totaal aantal laaggeschoolde werkzoekenden is al langer dan een jaar werkzoekend. Bij de middengeschoolden is dat iets meer dan 40%, bij de hooggeschoolden meer dan 30%. Bij de jongeren ligt het aandeel langdurig werkzoekenden weliswaar lager. Deze leeftijdsgroep omvat immers veel meer personen die pas tot de arbeidsmarkt zijn togetreden en dus nog niet zo lang werkzoekend zijn.

Figuur 5. Aandeel langdurig werkzoekenden naar leeftijd en onderwijsniveau (Vlaams Gewest; jaargemiddelde 2006)

Bron: VDAB Arvastat

In januari 2006 werd van start gegaan met het Steden- en Gemeentenplan rond jeugdwerkloosheid. In dertien Vlaamse steden en gemeenten zijn bovenop de bestaande inspanningen bijkomende initiatieven ontwikkeld om jonge laaggeschoolde werkzoekenden aan een job te helpen.² Het gaat telkens om lokale initiatieven, met in elke stad of gemeente eigen specifieke accenten, in een partnerschap tussen de VDAB, de stad of gemeente, het OCMW en de lokale actoren op de arbeidsmarkt. De acties zijn beperkt in duurtijd en richten zich vooral op het intensifiëren van de begeleiding, het versterken van de zoektocht naar werk en het aanbieden van jobs op maat.

Tabel 1 toont de jeugdwerkloosheidsgraad en de algemene werkloosheidsgraad in de betrokken steden en gemeenten. In juni 2005 ligt de jongerenwerkloosheid in alle betrokken gemeenten hoger dan 20%, met uitschieters tot 28% en meer in Genk, Antwerpen en Gent. Met de gunstige conjunctuur als wind in de rug, gaat het met de werkloosheidsgraden wel de goeie richting uit. De ramingen voor juni 2006 tonen al voor tien van de dertien gemeenten een jongerenwerkloosheidsgraad onder de 20%. Voor juni 2007 blijven de ramingen voor de meeste betrokken gemeenten zelfs onder de 15% werkzoekenden bij de jongeren. Toch blijft de jongerenwerkloosheid er hoger dan gemiddeld in het Vlaams Gewest, waar de werkloosheidsgraad bij jongeren in juni 2006 zo'n 13% bedraagt en in juni 2007 zelfs al onder de 10% duikt.

² Het gaat om de steden en gemeenten met een gemiddelde jeugdwerkloosheidsgraad in 2002-2004 van minstens 20% én een kritische massa van gemiddeld 200 laaggeschoolde werkzoekenden jonger dan 25 jaar.

Tabel 1. Globale en jeugdwerkloosheidsgraad in de dertien betrokken steden en gemeenten in het Steden- en Gemeentenplan rond jeugdwerkloosheid

	Jongeren (<25 jaar)			Totale beroepsbevolking		
	Juni 2005	Juni 2006r	juni 2007r	Juni 2005	Juni 2006r	Juni 2007r
Vlaams Gewest	18,4	13,3	9,9	8,3	7,6	6,0
Genk	30,0	19,7	14,1	16,7	14,0	10,6
Antwerpen	29,0	23,8	18,1	16,0	15,4	12,4
Gent	28,1	21,3	15,4	13,8	12,6	9,8
Ronse	27,9	23,3	15,1	14,0	13,8	11,3
Maasmechelen	26,7	16,1	12,7	15,7	13,7	10,2
Mechelen	25,5	19,5	13,4	11,5	10,4	8,0
Heusden-Zolder	25,3	17,8	9,5	11,9	10,6	7,3
Beringen	24,8	18,0	12,4	11,2	10,0	7,3
Houthalen-Helchteren	23,7	15,5	10,7	12,8	11,4	8,4
Oostende	23,7	11,1	9,8	12,2	10,6	8,2
Leuven	22,2	15,9	11,8	8,7	8,0	6,2
Hasselt	21,4	15,0	13,3	10,0	9,3	7,6
Aalst	21,2	14,3	10,3	9,2	8,4	6,7

De werkloosheidsgraden voor 2006 en 2007 zijn ramingen o.b.v. het aantal werkenden in 2005

Bron: VDAB Arvastat en Steunpunt WSE o.b.v. diverse bronnen

Dat de dertien steden en gemeenten met een hoge jongerenwerkloosheid kampen is duidelijk. Dit kadert in een ruimere werkloosheidsproblematiek: op elk van de drie meetmomenten ligt ook de globale werkloosheidsgraad in deze steden en gemeenten hoger dan het Vlaams gemiddelde. Toch kunnen ook de dertien steden en gemeenten profiteren van de gunstige conjunctuur en vertonen de werkloosheidsgraden een dalende lijn.

3. Overgang onderwijs-arbeidsmarkt

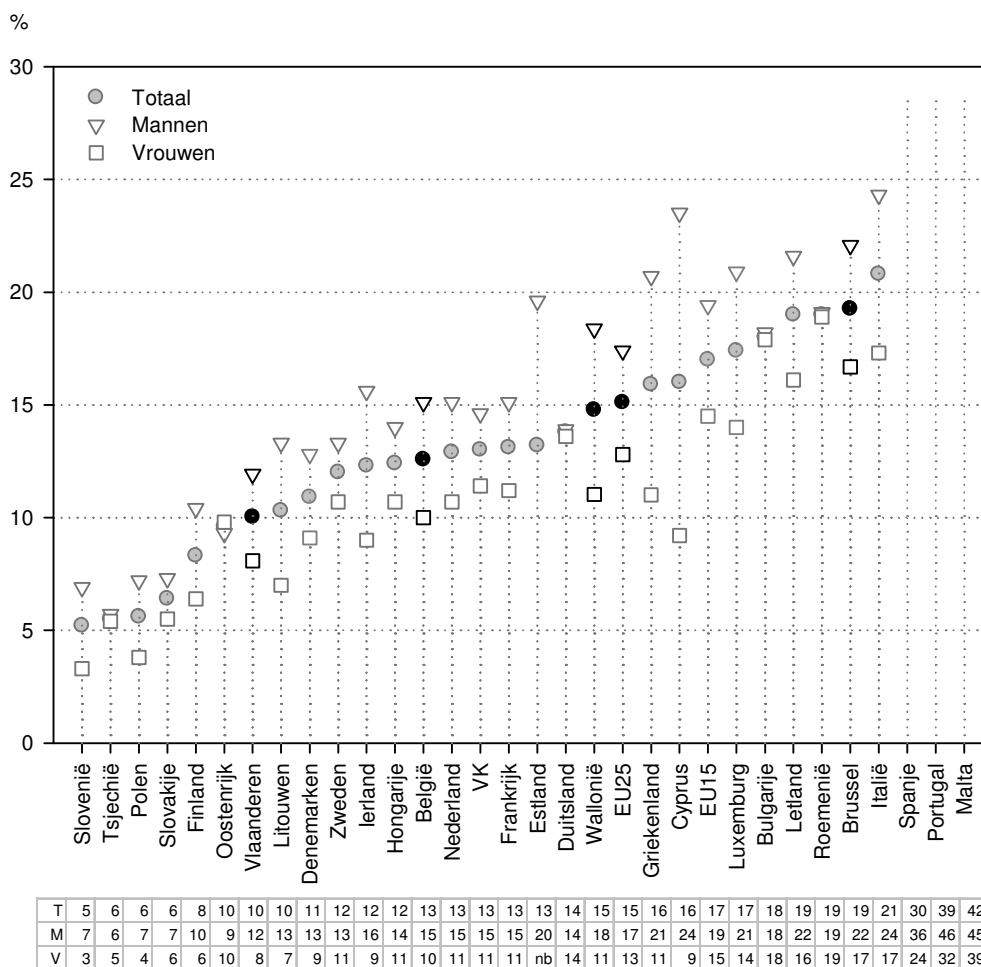
De arbeidsmarktkansen van jongeren worden in sterke mate bepaald door het niveau van het diploma dat ze al dan niet op zak hebben. Onderwijs is nog steeds de sleutel tot een vlotte intrede op de arbeidsmarkt. In dit deel bekijken we de overgang van het schoolse leven naar het arbeidsbestel.

3.1 Ongekwalficeerde uitstroom en gekwalficeerde jongeren.

Niet alle jongeren beschikken over voldoende getuigschriften wanneer ze hun eerste stappen op de arbeidsmarkt zetten, al ligt het in de bedoeling van de overheid om zoveel mogelijk jongeren de kans te geven voldoende kwalificaties te behalen. Twee indicatoren die gebruikt worden om de uitstroom uit het onderwijs te beoordelen zijn de ongekwalificeerde uitstroom en het aandeel gekwalficeerde jongeren.

De ongekwalificeerde uitstroom is het aandeel jongeren (18-24 jaar) dat geen diploma secundair onderwijs behaald heeft en dat niet deelgenomen heeft aan een opleiding tijdens de referentieperiode van vier weken.

Figuur 6. Ongekwalficeerde uitstroom (EU, België en de gewesten; 2006)

Bron: Eurostat LFS, FOD Economie - Algemene Directie Statistiek - EAK (Bewerking Steunpunt WSE)

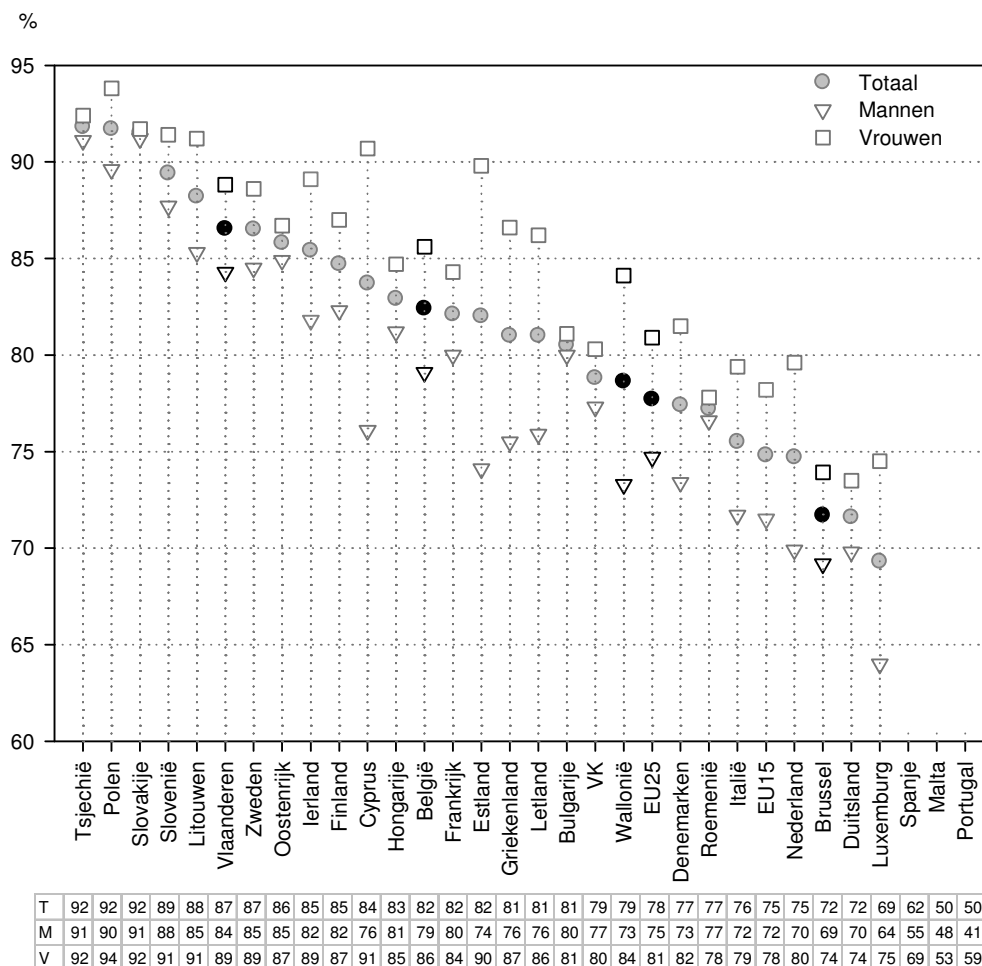
Vlaanderen heeft in 2006 een ongekwalficeerde uitstroom van 10,0%. Dit betekent dat een op de tien 18 tot 24-jarigen maximaal een diploma lager secundair onderwijs op zak heeft. De laatste jaren is de ongekwalficeerde uitstroom in Vlaanderen afgenomen. In 1999 verliet nog 13,7% ongekwalficeerd de school. Wel is er een aanzienlijk verschil tussen mannen en vrouwen. Bij de mannen ligt de ongekwalficeerde uitstroom met 11,9% heel wat hoger dan bij de vrouwen (8,1%). Het verschil tussen mannen en vrouwen is een fenomeen dat in alle landen aanwezig is.

In Europees perspectief scoort Vlaanderen behoorlijk. Zes landen doen het beter en hebben een ongekwalficeerde uitstroom lager dan 10%, de norm die Europa naar voren heeft geschoven als doelstelling tegen 2010. Vlaanderen heeft deze doelstelling net bereikt. Dat is niet het geval voor België als geheel (12,6%), gezien de hoge ongekwalficeerde uitstroom in Brussel (19,3%) en Wallonië (14,8%). Drie landen – Spanje, Portugal en Malta - hebben een ongekwalficeerde uitstroom van meer dan 30% (niet opgenomen in de figuur).

Opmerkelijk is dat de topposities niet worden ingenomen door Scandinavische landen, maar door Oost-Europese landen als Slovenië, Polen, Slowakije en Tsjechië, waar de democratisering van het onderwijs heeft geleid tot een sterke toename van het aandeel middengediplomeerden in de bevolking (zie Stevens & Van Gils, 2004).

Een tweede indicator is het aandeel gekwalificeerde jongeren. Het gaat om het aandeel jongeren van 20 tot 24 jaar dat minstens een diploma van het hoger secundair onderwijs heeft behaald.

Figuur 7. Aandeel gekwalificeerde jongeren (EU, België en de gewesten; 2006)

Bron: Eurostat LFS, FOD Economie - Algemene Directie Statistiek - EAK (Bewerking Steunpunt WSE)

In zekere zin is deze figuur het spiegelbeeld van de vorige figuur. Landen met een lage ongekwalificeerde uitstroom behalen ook een hoog aandeel gekwalificeerde jongeren. Het gaat opnieuw om de vermelde Oost-Europese landen. Opvallend is dat Denemarken en Nederland erg matig scoren, al moet gezegd dat deze landen dan weer hoog scoren met betrekking tot levenslang leren. Het aandeel personen dat deelneemt aan bijkomende opleiding tussen 25 en 64 jaar ligt hier veel hoger dan gemiddeld in Europa (zie Van Woensel, 2006). Spanje, Malta en Portugal hebben een aandeel gekwalificeerde jongeren dat lager dan 60% ligt (niet opgenomen in figuur).

Vlaanderen doet het opnieuw behoorlijk met een aandeel gekwalificeerde jongeren van 86,5%. Het aandeel van België (82,4%) wordt omlaag getrokken door de zwakke prestaties in Wallonië (78,6%) en Brussel (71,7%).

Zoals bij de ongekwalificeerde uitstroom is ook hier een groot verschil tussen mannen en vrouwen. Mannen behalen een beduidend lager aandeel gekwalificeerden (84,3%) dan vrouwen (88,8%) in Vlaanderen.

3.2 Schoolverlaters

Het belang van het diploma wordt nog extra in de verf gezet wanneer we alle jongeren opvolgen tijdens het eerste jaar na het schoolverlaten. Zelfs in periodes zoals de huidige, met hoogconjunctuur en krapte op de arbeidsmarkt, vinden niet alle schoolverlaters even makkelijk een job. In 2005 maakten 77 500 jongeren de overstap van school naar arbeidsmarkt (tabel 2). Net geen 70% schreef zich in als werkzoekende bij de VDAB. In juni 2006 is het aandeel werkzoekenden onder de schoolverlaters afgenomen tot 12,9% (het restpercentage).³ Zo'n 5% van de schoolverlaters uit 2005 bleef onafgebroken werkzoekend en heeft dus nog geen enkele werkervaring opgedaan. Deze jongeren vormen een uitgesproken risicogroep op langdurige werkloosheid en verdienen bijgevolg bijzondere aandacht en opvolging. Het Steden- en gemeentenplan ter bestrijding van de jeugdwerkloosheid (zie hierboven), maar ook bijvoorbeeld het aandachtsluit 'meer jongeren aan het werk' in het Generatiepact naar aanleiding van de vergrijzing, kaderen in deze bezorgdheid.

Tabel 2. Schoolverlaters uit 2005 en restgroep werkzoekenden in juni 2006 (Vlaams Gewest)

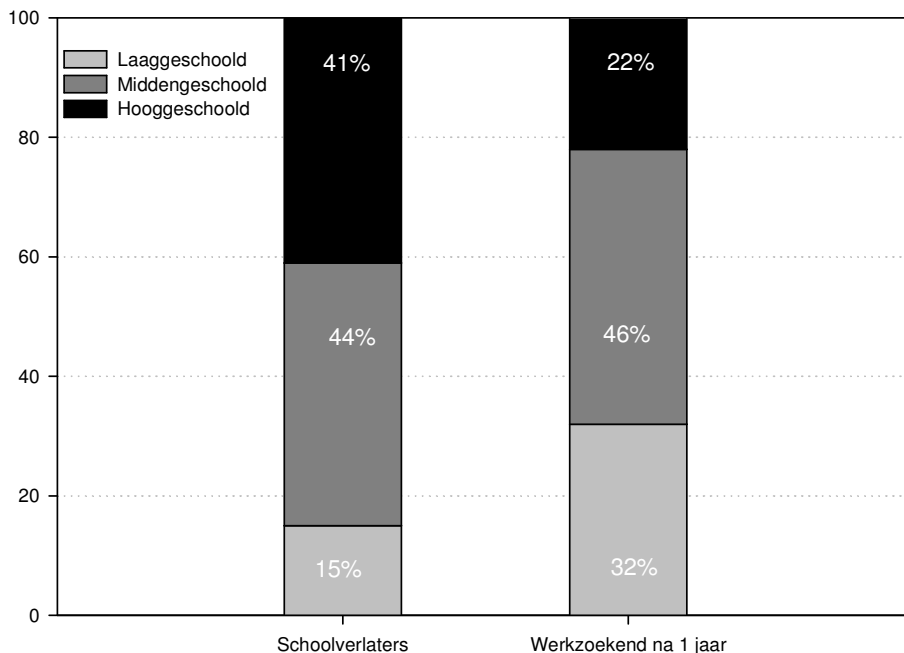
	Totaal		Mannen		Vrouwen	
	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)
Schoolverlaters in 2005	77 494	100	38 978	100	38 516	100
Ingeschreven als werkzoekende	52 700	68,0	26 468	67,9	26 232	68,1
Werkzoekend in juni 2006	9 966	12,9	5 307	13,6	4 659	12,1
<i>waarvan zonder werkervaring</i>	<i>3 818</i>	<i>4,9</i>	<i>2 113</i>	<i>5,4</i>	<i>1 705</i>	<i>4,4</i>

Bron: VDAB

Vrouwen doen het iets beter dan mannen bij de intrede op de arbeidsmarkt: zowel het restpercentage als het aandeel werkzoekenden zonder werkervaring ligt bij vrouwen lager dan bij mannen. Dat sluit aan bij het lager aandeel ongekwalificeerde uitstroom bij vrouwen en hun gemiddeld hoger studieniveau. Vrouwen staan voor ongeveer een derde van de laaggeschoolde schoolverlaters uit 2005, maar bij de hooggeschoolde schoolverlaters maken ze al meer dan de helft uit.

Het zal allicht niemand verwonderen dat de overgang van school naar werk vlotter verloopt naarmate het diploma hoger is. Figuur 8 illustreert dit. De laaggeschoolden vormen 15% van alle schoolverlaters uit 2005, maar in de groep die in juni 2006 nog of opnieuw werkzoekend is, is hun aandeel al gestegen tot 32%. Bij hooggeschoolden zien we de omgekeerde evolutie: hun aandeel neemt af van 41% bij de schoolverlaters, naar 22% bij de groep die in juni 2006 nog werkzoekend is. De middengeschoolden ten slotte zijn ongeveer gelijk vertegenwoordigd in beide groepen.

³ Ter vergelijking: bij de schoolverlaters uit 2003 en 2004 lag het restpercentage op 15,5%;

Figuur 8. Schoolverlaters uit 2005 en restgroep werkzoekenden in juni 2006 naar opleidingsniveau (Vlaams Gewest)

Bron: VDAB

Figuur 9 bekijkt het aantal schoolverlaters en het restpercentage naar studieniveau wat meer in detail. De horizontale x-as weerspiegelt per studierichting het restpercentage werkzoekenden na een jaar bij de schoolverlaters uit 2005 (gemiddeld 12,9% - zie de verticale lijn die de x-as snijdt door 12,9%). De verticale y-as geeft het aantal schoolverlaters per studierichting weer en wordt verdeeld door de horizontale lijn die de y-as snijdt op 7750, zijnde 10% van het totaal aantal schoolverlaters uit 2005. Op deze manier wordt de figuur ingedeeld in vier kwadranten. De studierichtingen links op de x-as hebben een lager restpercentage dan gemiddeld en sluiten dus het best aan bij de vraag op de arbeidsmarkt. De y-as maakt de verdeling tussen studierichtingen met meer en minder dan 10% van het aantal schoolverlaters uit 2005.

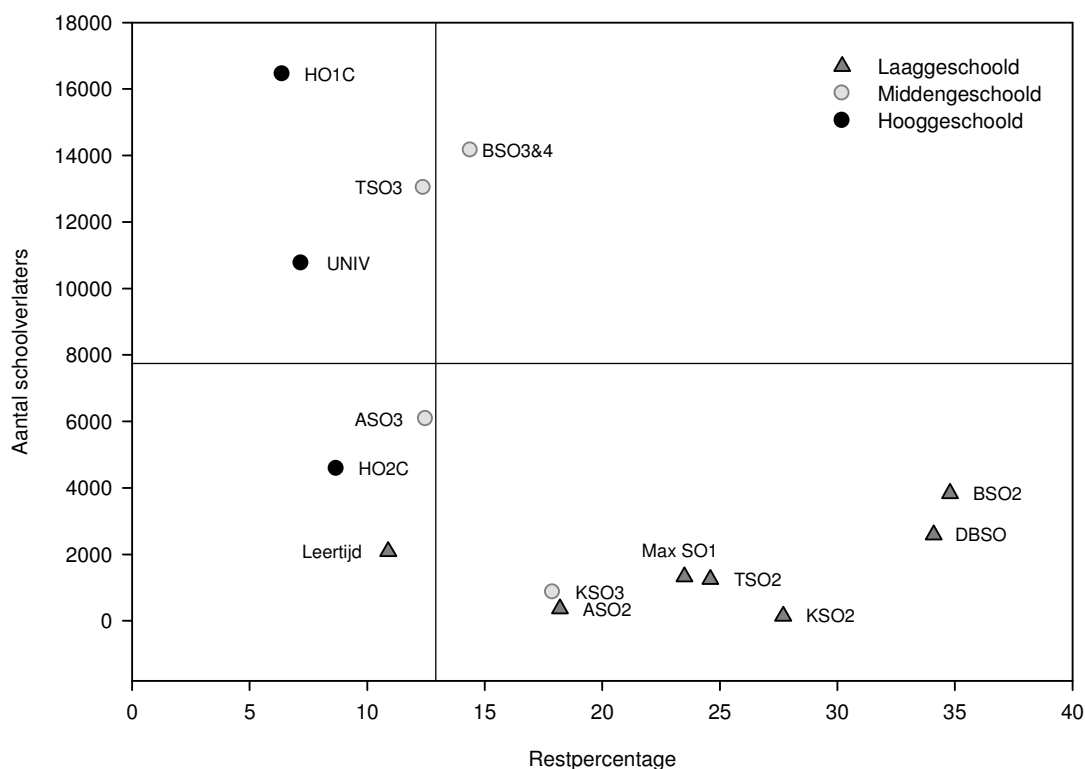
Bekijken we eerst de *hooggeschoolden*. Het hoger onderwijs van één cyclus telt het meeste schoolverlaters en sluit globaal ook het beste aan bij de vraag op de arbeidsmarkt (restpercentage 6,4%). Maar ook universitair afgestudeerden zijn met veel en vinden vlot werk (restpercentage 7,2%). De kleinste groep van hooggeschoolden komt uit het hoger niet-universitair onderwijs van twee cycli en ook hier is het restpercentage relatief klein (8,7%).

Ook *middengespoolden* maken een soepele overgang van school naar werk: het restpercentage werkzoekenden na een jaar (12% tot 14%) sluit goed aan bij het gemiddelde, met uitzondering van studenten in het kunstsecundair onderwijs.⁴ De grootste groep komt uit het technisch secundair onderwijs. Hier ligt het restpercentage werkzoekenden na een jaar (12,4%) net onder het gemiddelde. De schoolverlaters uit de derde of vierde graad beroepssecundair hebben ongeveer

4 Het cijfer voor schoolverlaters uit het algemeen secundair onderwijs (ASO3) is iets minder betrouwbaar, omdat het vertekend wordt door studenten die verder studeren buiten de Vlaamse Gemeenschap. Zij zijn in Vlaanderen niet langer gekend als student en worden ten onrechte als schoolverlater meegeteld. Dit verhoogt kunstmatig de noemer in de berekening van het restpercentage zodat het restpercentage onderschat is.

hetzelfde profiel, al ligt hun restpercentage (14,4%) net boven het gemiddelde. Toch verbergt het globale cijfer sterk uiteenlopende restpercentages bij de verschillende studiegebieden. Schoolverlaters die uit technische of beroepsrichtingen als voeding, bouw, hout, auto of koeling en warmte komen, lopen duidelijk minder risico dan gemiddeld om een jaar na afstuderen werkzoekend te zijn. Anderzijds zijn er ook richtingen als grafische technieken of mode, waar wel een groot risico bestaat om na een jaar werkzoekend te zijn.

Figuur 9. Aantal schoolverlaters in 2005 en restpercentage werkzoekenden een jaar later naar studieniveau

Bron: VDAB

Laaggeschoold

- Max SO1 Max. secundair onderwijs 1ste graad
- Leertijd Leertijd
- DBSO Deeltijds beroepssecundair onderwijs
- ASO2 Algemeen secundair onderwijs 2de graad
- BSO2 Beroepssecundair onderwijs 2de graad
- TSO2 Technisch secundair onderwijs 2de graad
- KSO2 Kunstsecundair onderwijs 2de graad

Middengespoold

- ASO3 Algemeen secundair onderwijs 3de graad

- BSO34 Beroepssecundair onderwijs 3de/4de graad
- TSO3 Technisch secundair onderwijs 3de graad
- KSO3 Kunstsecundair onderwijs 3de graad

Hooggeschoold

- HO1C Hoger onderwijs 1 cyclus
- HO2C Hoger onderwijs 2 cycli
- UNIV Universitair onderwijs

De studierichtingen die *laaggeschoolde* schoolverlaters afleveren zijn allemaal relatief klein en situeren zich dus onder de X-as. Enkel de schoolverlaters die hun opleiding in leertijd hebben

gevolgd presteren beter dan gemiddeld (restpercentage 11%). Blijkbaar is er een gunstige invloed van alternerend leren en werken op het vinden van een eerste job. Vaak is het zelfs zo dat een goed presterende leerling in het opleidende bedrijf een job vindt. Anderzijds is er in deze opleidingsvorm een aanzienlijke uitval tussen het starten en het beëindigen van de opleiding.

Bij de andere groepen laaggeschoolden ligt het restpercentage aanzienlijk hoger dan gemiddeld. De hoogste restpercentages vinden we bij de schoolverlaters uit het beroepssecundair onderwijs van de tweede graad en het deeltijds beroepssecundair onderwijs. Maar liefst 35% van hen is een jaar na het schoolverlaten nog of opnieuw werkzoekend. Meer dan 10% van de schoolverlaters heeft het eerste jaar zelfs geen enkele werkervaring kunnen opdoen.

3.3 Studeren en werken

Over het combineren van studies met een betaalde baan zijn weinig eenduidige gegevens bekend. Verschillende bronnen duiden op erg tegengestelde aantallen. We zullen uitgaan van de Enquête naar de Arbeidskrachten en in de rand de vergelijking maken met andere bronnen.

Op basis van de Enquête naar de Arbeidskrachten kunnen we nagaan hoeveel studenten minstens één uur betaalde arbeid hebben verricht in de referentieweek. De enquête wordt doorlopend door het hele jaar georganiseerd, dus ook de zomermaanden zijn hierin inbegrepen.

In Vlaanderen gaat het om een beperkte groep. In de groep van 15 tot 24 jaar geven in 2006 ongeveer 453 000 personen aan dat ze student of leerling zijn in het regulier onderwijs (inclusief leercontract). Daarvan hebben er iets meer dan 22 000 ook minstens een uur gewerkt in de referentieweek. Van alle studenten tussen 15 en 24 jaar heeft dus slechts 5% een baan(tje). In gans België gaat het om ongeveer 41 000 werkstudenten in de groep vanaf 15 tot 24 jaar (5%).⁵

Vlaanderen en België scoren erg zwak wanneer we het aandeel werkende studenten vergelijken met onze buurlanden. Volgens een OESO-rapport (OCDE, 2007) – dat zich ook baseert op de enquêtegegevens van de EAK of LFS – heeft in België ongeveer 5% van de studenten tussen 20 en 24 jaar in de referentieweek betaalde arbeid verricht (7% in de zomermaanden). Andere landen zoals Nederland (ongeveer 60%) en Denemarken (ongeveer 50%) scoren hier veel hoger. Ook Finland (meer dan 30%) en Ierland (meer dan 25%) laten meer werkende studenten optekenen.⁶

De RSZ heeft cijfers over het aantal studenten dat werkt met een studentencontract (RSZ, 2007). Het betreft de personen die door de werkgevers zijn aangegeven op de kwartaalaangifte met de speciale code voor studenten. Een studentencontract mag de duur van zes maanden niet overschrijden. Gemiddeld in 2006 telde de RSZ per kwartaal 117 500 werkende studenten in België. Dat is zowat het driedubbele van het cijfer van de EAK (41 000 werkende studenten). Het verschil is een logisch gevolg van een verschillende methodiek. In de eerste plaats telt deze statistiek van de RSZ alle personen die in de loop van een *kwartaal* hebben gewerkt, daar waar de EAK slechts één (referentie) *week* in beschouwing neemt. Ook hanteert de RSZ in deze statistiek geen leeftijdsafbakening. Een ander verschil is dat de RSZ enkel de personen met een studentencontract (maximaal zes maanden) telt, dus niet de studenten die werken met een gewoon arbeidscontract.

5 Vermoedelijk is dit een onderschatting. De EAK is een enquête waarin alle leden van de steekproefsgewijs geselecteerde huishoudens worden bevraagd. Wanneer een bepaald lid niet aanwezig is, mag een ander gezinslid (proxy-respondent) antwoorden in de plaats van de afwezige. Zeker bij jongeren wordt vaak een proxy-respondent bevraagd. Deze plaatsvervanger is echter niet altijd goed op de hoogte van de exacte situatie van de afwezige respondent, waardoor een eventuele kleine baan naast de studies niet wordt gerapporteerd.

6 De OESO gebruikt een andere vraag van de LFS om studenten af te bakenen dan het Steunpunt WSE. Daardoor is het aandeel werkende studenten volgens de OESO en volgens het Steunpunt WSE niet vergelijkbaar.

Een ander cijfer waar vaak naar wordt gerefereerd is dat van de jaarlijkse enquête van Randstad (Randstad, 2007). Daaruit blijkt dat 38% van de studenten (15-25 jaar) op regelmatige basis in een bedrijf heeft gewerkt buiten de vakantiemaanden in 2006. Volgens de EAK zijn er bijna 800 000 studenten in België tussen 15 en 25 jaar, dus volgens Randstad zouden er tijdens het schooljaar ongeveer 300 000 werkende studenten zijn in België (38% van 800 000 studenten). Opnieuw is dit cijfer moeilijk te vergelijken met de andere bronnen. De term 'op regelmatige basis' wordt subjectief door de respondent beoordeeld en er is geen referentieperiode, in tegenstelling tot de EAK (minstens één uur in de referentieweek).

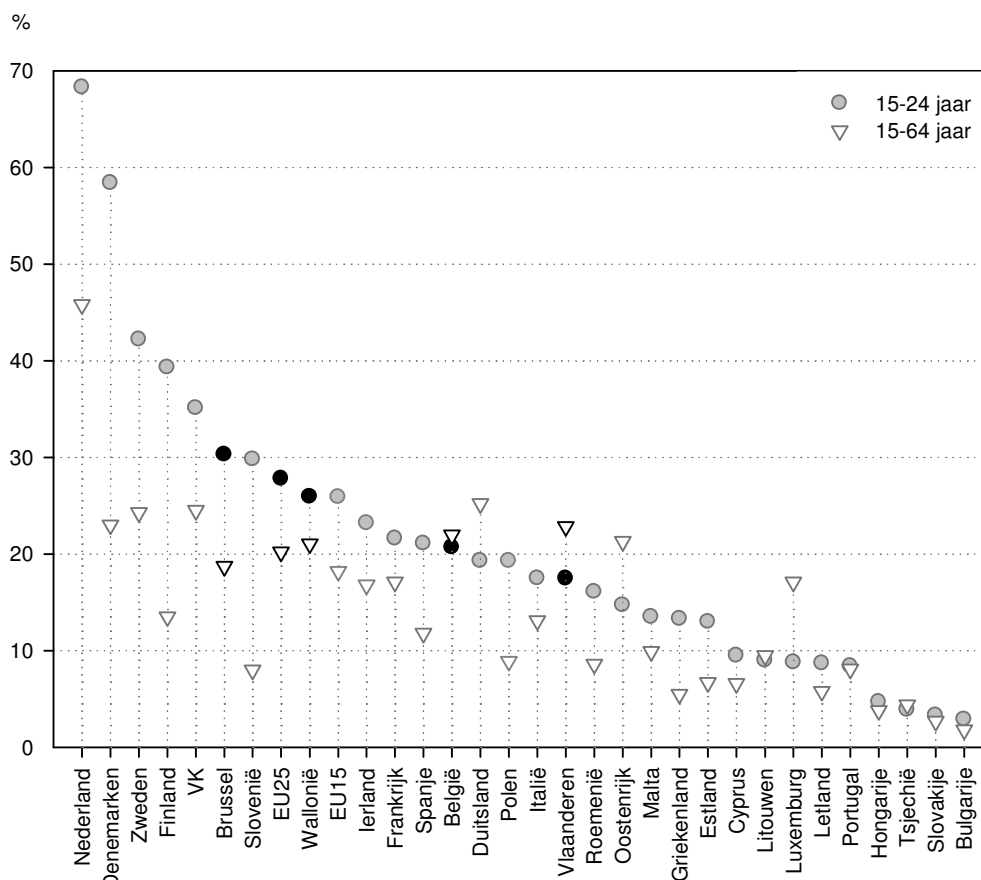
Naast de studenten die een baantje hebben naast hun studie, zijn er ook studenten bij wie opleiding en werk zijn geïntegreerd. In het Verslag 2007 van de Hoge Raad voor Werkgelegenheid wordt vastgesteld dat in België het systeem van dergelijk alternerend onderwijs slechts weinig voorkomt in vergelijking met andere landen. Tussen 15 en 18 jaar kunnen leerlingen deeltijds onderwijs volgen. In 2004 nam slechts 2,6% van de leerlingen van de tweede cyclus van het secundair onderwijs deel aan alternerende opleidingen, tegenover 15,8% gemiddeld in de OESO (HRW, 2007).

4. Arbeidssituatie

4.1 Deeltijdarbeid

In Vlaanderen werkt 17,5% van de jongeren deeltijds in 2006. Er is echter een grote seksekloof. Jonge mannen werken slechts in 9,3% van de gevallen deeltijds, bij jonge vrouwen ligt dat aandeel driemaal hoger (27,4%). Toch is die kloof minder groot bij jongeren dan in de totale bevolking. Van de 15-64-jarige mannen werkt 6,8% deeltijds en van de vrouwen 43,1%. Jonge mannen werken dus vaker deeltijds dan hun oudere collega's, terwijl jonge vrouwen minder vaak deeltijds werken. Globaal genomen, dus mannen en vrouwen samen, werken jongeren met 17,5% minder vaak deeltijds dan in de totale bevolking (22,8%).

Figuur 10. Aandeel deeltijdarbeid bij de werkenden naar leeftijd (EU, België en de gewesten; 2006)

15-24j	68	58	42	39	35	30	30	28	26	26	23	22	21	21	19	19	18	17	16	15	14	13	13	10	9	9	9	8	5	4	3	3
15-64j	46	23	24	14	25	19	8	20	21	18	17	17	12	22	25	9	13	23	9	21	10	6	7	7	10	17	6	8	4	4	3	2

Bron: Eurostat LFS, FOD Economie - Algemene Directie Statistiek - EAK (Bewerking Steunpunt WSE)

In Europees perspectief werken Vlaamse jongeren minder dan gemiddeld deeltijds (figuur 10). Ook in vergelijking met Brusselse en Waalse jongeren werken Vlaamse jongeren minder vaak deeltijds. Er zijn twee opvallende vaststellingen. In de eerste plaats zien we dat Vlaanderen samen met Duitsland, Oostenrijk en Luxemburg afwijkt van de trend dat jongeren vaker deeltijds werken dan gemiddeld. In Vlaanderen en de genoemde landen werken jongeren net minder vaak deeltijds. Het grote verschil zit in het aandeel deeltijdarbeid bij de jonge vrouwen. Terwijl de jonge mannen in alle landen vaker deeltijds werken dan de totale mannelijke bevolking, werken jonge vrouwen in Vlaanderen, Duitsland, Oostenrijk en Luxemburg veel minder vaak deeltijds dan hun oudere collega's. Gemiddeld in Europa (EU-25) werkt 33,7% van de jonge vrouwen deeltijds, wat meer is dan de 30,8% in de totale vrouwelijke bevolking. In Vlaanderen daarentegen werkt slechts 29,3% van de jonge vrouwen deeltijds, tegenover 42,1% in de totale bevolking.

Ten tweede valt op dat er enkele landen zijn met een bijzonder hoog aandeel deeltijds werkende jongeren. Helemaal aan de top staat Nederland met bijna 70% deeltijdarbeid, gevolgd door Denemarken met bijna 60%. Ook Zweden, Finland, het Verenigd Koninkrijk en Slovenië tellen een aandeel deeltijdarbeid bij jongeren van 30% of meer. Een verklaring hiervoor is dat in deze landen veel studenten naast hun studie een baan hebben (cijfers OCDE, 2007), die – gezien de combinatie met de studie – doorgaans deeltijds is.

4.2 Atypische arbeid

In tabel 3 wordt weergegeven welk aandeel van de loontrekkende bevolking atypische arbeid verricht. Meer bepaald maken we een onderscheid tussen loontrekkenden die gewoonlijk nachtarbeid (arbeid tussen 23u en 05u), avondwerk (arbeid tussen 19u en 23u), zaterdagwerk, zondagwerk of ploegenarbeid (in een stelsel van twee, drie, vier of meer ploegen) verrichten. Gewoonlijk wil zeggen minstens 50% van de werkdagen of minstens twee zater- of zondagen tijdens de referentiemaand.

Tabel 3. Aandeel loontrekkenden in een atypische arbeidsvorm naar leeftijd (EU, België en Vlaanderen; 2006)

	15-24 jaar					15-64 jaar		
	Vlaanderen			België	EU-25	Vlaanderen	België	EU-25
	Man	Vrouw	Totaal	Totaal	Totaal	Totaal	Totaal	Totaal
Nachtarbeid	6,1	2,8	4,6	4,7	8,2	4,5	4,6	8,2
Avondwerk	15,5	9,9	13,0	12,8	23,5	12,5	12,0	18,9
Zaterdagwerk	14,5	21,9	17,8	21,1	32,1	13,6	14,2	23,0
Zondagwerk	7,7	9,4	8,5	9,6	15,5	7,5	7,8	11,6
Ploegenarbeid	13,2	9,5	11,5	10,3	19,3	9,0	8,2	17,1

Bron: Eurostat LFS, FOD Economie – Algemene Directie Statistiek – EAK (Bewerking Steunpunt WSE)

Zaterdagwerk komt het vaakst voor bij jongeren (17,8% van de jonge Vlaamse loontrekkenden), al is er een groot verschil tussen mannen en vrouwen. Deze laatsen werken heel wat vaker op zaterdag dan mannen. Er zijn meer jonge vrouwen die werken in de commerciële ondernemingen die tijdens het weekend hun deuren openen (kledingwinkels, kapsalons, ...). Ook op zondag werken jonge vrouwen iets vaker dan mannen (9,4% tegenover 7,7% mannen). Jonge mannelijke loontrekkenden werken dan weer meer in ploegen of 's nachts (vaak in industriële sectoren).

Vergeleken met de gemiddelde totale bevolking in Vlaanderen werken jongeren vaker op zaterdag en in een ploegenstelsel. Met betrekking tot zondagwerk, nachtarbeid en avondwerk zijn er geen grote verschillen tussen de generaties.

In vergelijking met de andere gewesten werken Vlaamse jongeren iets minder vaak op zaterdag of zondag, maar wel vaker in een ploegenstelsel – al zijn de verschillen beperkt. Groter zijn de verschillen met het gemiddelde van Europa. Vlaamse (en Belgische) jonge loontrekkenden werken heel wat minder in een atypische arbeidsvorm, en dat gaat op voor alle vormen van atypische arbeid. Maar dat is niet zozeer een kenmerk van jongeren, want ook de totale bevolking in Vlaanderen en België werkt minder vaak in een atypische arbeidsvorm dan gemiddeld in Europa.

4.3 Zelfstandige arbeid

Over het ondernemerschap bij jongeren kunnen we erg kort zijn. Er zijn immers weinig jongeren in de bevolking die een zelfstandige activiteit in hoofdberoep uitoefenen. In Vlaanderen gaat het in 2005 om ongeveer 10 000 personen tussen 18 en 24 jaar – ofwel ongeveer 2% van de totale bevolking - waarvan 6 000 mannen en 4 000 vrouwen (bron: RSVZ).

Op basis van de enquêtegegevens van de LFS (Eurostat) kunnen we weinig betrouwbare uitspraken doen gezien het om dergelijk kleine aantallen gaat, maar de cijfers wijzen in dezelfde grootteorde met betrekking tot het aantal zelfstandigen. Eurostat heeft het over ongeveer 13 000 zelfstandigen (15-24 jaar) in België en de RSVZ over ongeveer 15 000 zelfstandigen in hoofdberoep (18-24 jaar).

Het lijkt erop dat ook in de andere Europese landen nergens meer dan 3% van de jongeren (15-24 jaar) een zelfstandige activiteit uitoefent. In de Zuid-Europese lidstaten ligt het aandeel

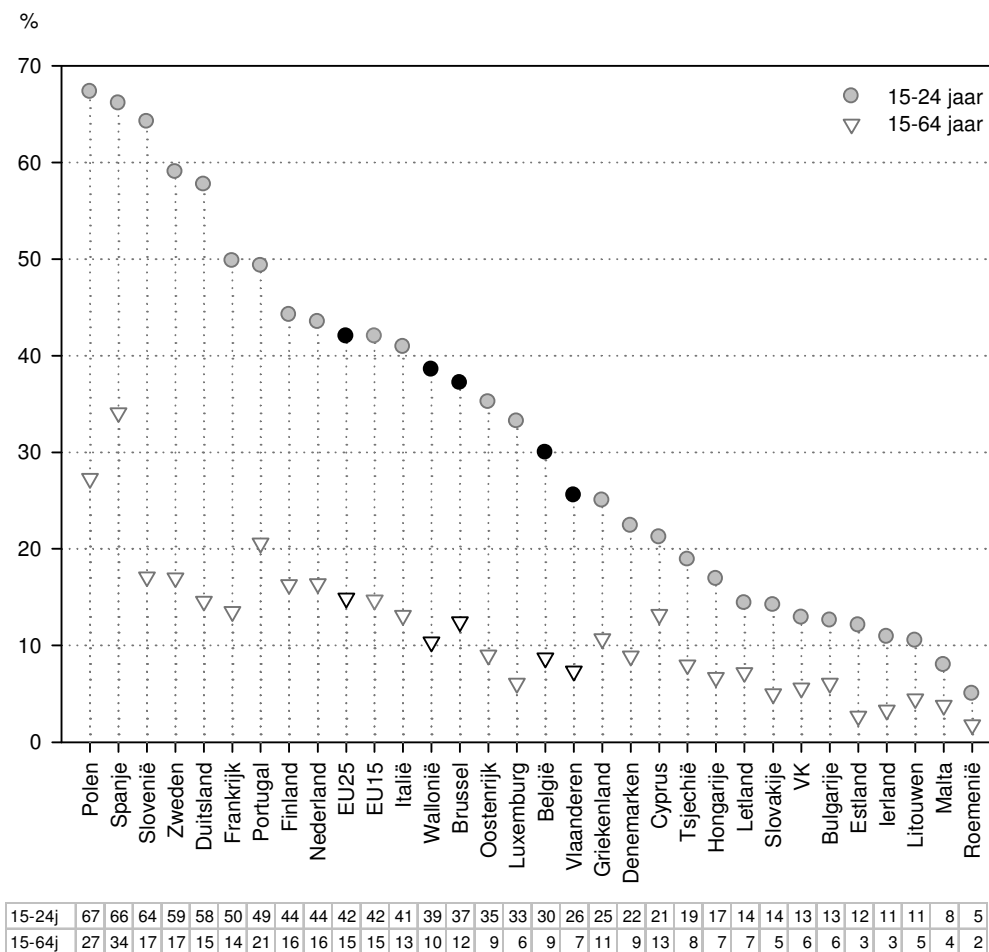
zelfstandigen doorgaans iets hoger dan in de Noord-Europese lidstaten, hetgeen zich ook bij de jongeren aftekent.

4.4 Tijdelijke arbeid

Tijdelijke arbeid is sterk leeftijdsgebonden. In Vlaanderen is 26% van de 15- tot 24-jarige loontrekkenden tewerkgesteld met een of andere vorm van een tijdelijk contract (waaronder een arbeidsovereenkomst van bepaalde duur, uitzendcontract, studentencontract). In de totale loontrekkende bevolking is dat slechts 7%. Tijdelijke arbeid is een veel gebruikt kanaal om jongeren die hun eerste stappen op de arbeidsmarkt zetten aan te werven. In totaal gaat het ongeveer om 55 000 jongeren.

Het verschil tussen beide seksen is relatief beperkt, al werken vrouwen vaker dan mannen in een tijdelijk dienstverband. Dat geldt zowel voor jongeren (27% bij vrouwen en 24% bij mannen) als de totale bevolking (10% bij de vrouwen en 5% bij de mannen).

Figuur 11. Aandeel tijdelijke arbeid bij de loontrekkenden naar leeftijd (EU, België en de gewesten; 2006)

Bron: Eurostat LFS, FOD Economie - Algemene Directie Statistiek - EAK (Bewerking Steunpunt WSE)

Met dit leeftijdsgebonden patroon staat Vlaanderen niet alleen in Europa. In alle landen ligt het aandeel tijdelijke arbeid hoger bij jongeren. De verschillen tussen de landen in het aandeel tijdelijke arbeid zijn bovendien veel groter bij jongeren dan in de totale bevolking. Bij de jongeren varieert het aandeel van 5% in Roemenië tot 67% in Polen. Tijdelijke arbeid bij jongeren is in Europa dus een heel divers toegepast instrument. Vlaanderen telt in Europees perspectief slechts een matig aandeel tijdelijken onder de jeugdige loontrekkenden. Gemiddeld in Europa (EU-25) werken vier op de tien jonge loontrekkenden met een tijdelijk contract. In Vlaanderen gaat het om minder dan drie op de tien jongeren.

Een belangrijk deel van tijdelijke arbeid is de uitzendarbeid. Op 30 juni 2004 telde de RSZ in Vlaanderen 26 899 jongeren tussen 18 en 24 jaar in uitzendarbeid. We bakenen uitzendarbeid in dit geval af door te kijken naar jongeren die zijn tewerkgesteld in Nace 745 – selectie en ter beschikkingstelling van personeel – én vallen onder het Paritair Comité 322 van de uitzendarbeid. Het gaat om jongeren die in de loop van het kwartaal tewerkgesteld zijn geweest in de uitzendarbeid.

Een ander vaak aangehaald cijfer over de uitzendarbeid komt van Federgon, de federatie van de wervings- en selectiebedrijven, de outplacementbedrijven, de uitzendbedrijven, en dergelijke meer. Onderzoek in opdracht van Federgon (Peeters & Van Pelt, 2007) leert ons dat er in 2006 in Vlaanderen 103 246 unieke uitzendkrachten van 25 jaar of jonger werden geteld. Op kwartaalbasis is dat gemiddeld ongeveer 25 800 unieke uitzendkrachten (103 246 gedeeld door vier), wat erg gelijkwaardig is aan het cijfer van de RSZ – al gaat het om een ander jaartal.

4.5 Sectorale verdeling en verloning

Meer dan de helft van de jongeren (53,8%) werkt in de tertiaire – vooral commerciële - dienstensectoren. Dat is beduidend vaker dan de gemiddelde loontrekkende bevolking (42,1%). Deze oververtegenwoordiging is met name geconcentreerd in de kleinhandel, de horeca en vooral de selectie en terbeschikkingstelling van personeel (waaronder de uitzendsector valt).

Tabel 4. Loontrekkenden naar leeftijd en sector van tewerkstelling (Vlaams Gewest, 2004)

Sector van tewerkstelling	15-24 jaar (%)	15-64 jaar (%)
Primaire sector	1,4	0,9
Secundaire sector	24,9	27,3
Tertiaire sector	53,8	42,1
waaronder		
Kleinhandel	10,9	6,4
Horeca	7,3	3,0
Selectie en terbeschikkingstelling van personeel	13,7	4,3
Quartaire sector	19,9	29,6
waaronder		
Openbaar bestuur, justitie, defensie	3,3	6,0
Onderwijs	6,1	10,4
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	8,2	10,7
Totaal	100	100

Bron: RSZ (Bewerking Steunpunt WSE)

Daartegenover staat dat jongeren zijn ondervertegenwoordigd in de quartaire, vooral niet-commerciële diensten. Slechts twee op de tien jongeren werken in de quartaire sector terwijl dat gemiddeld drie op de tien van de loontrekkenden zijn. Deze ondervertegenwoordiging situeert zich in het openbaar bestuur, het onderwijs en de ziekenhuizen en overige gezondheidszorg. In de primaire sector (land- en tuinbouw) en in de secundaire sector (industrie) zijn jongeren even vaak

aan het werk als gemiddeld. Wel moeten we opmerken dat een deel van de jongeren die via de uitzendsector zijn tewerkgesteld de facto werken in de industrie.

De sectoren waar jongeren in zijn oververtegenwoordigd zijn doorgaans ook sectoren waar de verloning relatief laag ligt (kleinhandel, horeca, selectie en terbeschikkingstelling). Een loontrekkende tussen 15 en 24 jaar ontving in 2004 in een voltijdsequivalente job gemiddeld een brutojaarloon van 23 518 euro, zowat een derde lager dan het gemiddelde van de totale bevolking (35 264 euro).

Tabel 5. Brutojaarloon in een voltijds equivalente job naar sector (Vlaams Gewest; 2004)

Sector van tewerkstelling	15-24 jaar	15-64 jaar	Vershil (%)
Primaire sector	15 020	18 218	18
Secundaire sector	25 875	35 324	27
Tertiaire sector	21 694	33 620	35
waaronder			
Kleinhandel	19 009	25 316	25
Horeca	17 620	20 712	15
Selectie en terbeschikkingstelling van personeel	22 767	27 262	16
Quartaire sector	25 411	34 576	27
waaronder			
Openbaar bestuur	23 937	36 280	34
Onderwijs	29 564	37 142	20
Maatschappelijke dienstverlening	22 825	27 336	17
Totaal	23 518	34 264	31

Bron: RSZ (Bewerking Steunpunt WSE)

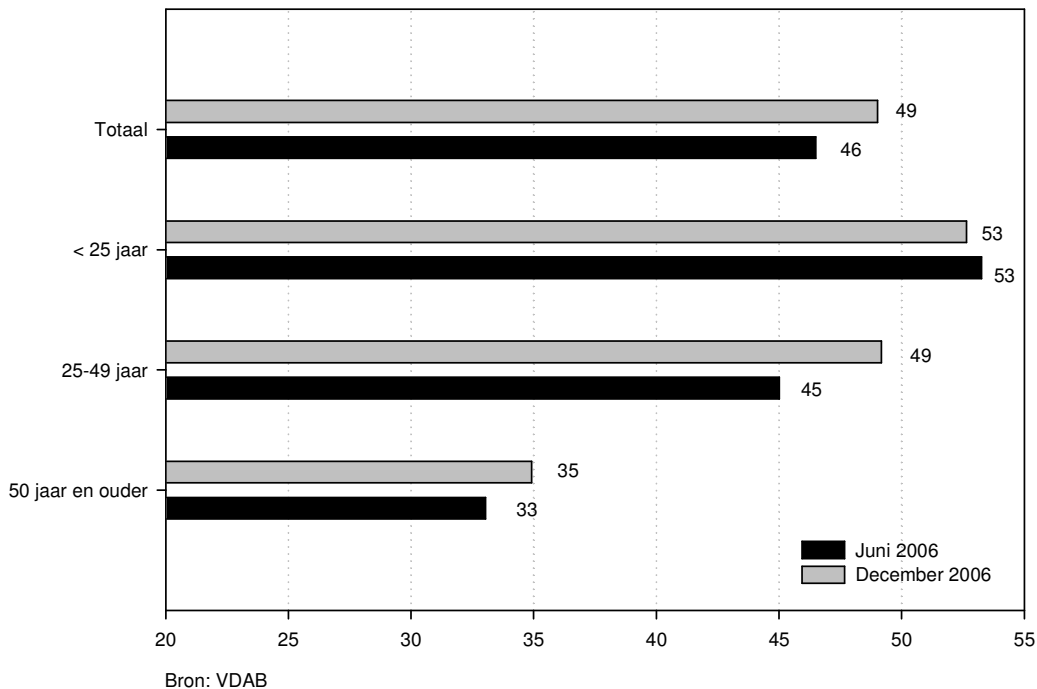
We zagen net dat ongeveer een op de drie jonge loontrekkende werkt in de kleinhandel, horeca of de selectie en terbeschikkingstelling van personeel (waaronder de uitzendsector). In deze sectoren ligt het brutojaarloon heel wat lager dan gemiddeld. Bijvoorbeeld in de kleinhandel ligt het brutojaarloon op 19 009 euro, tegenover 23 518 euro gemiddeld. Dit verschil zien we niet alleen bij de jongeren maar ook in de totale bevolking, al is het verschil bij jongeren iets kleiner. De hoogste lonen van jongeren worden uitbetaald in de metallurgie (34 818 euro) en de chemie (34 622 euro), maar het aantal jongeren dat in deze sectoren werd is beperkt.

De gemiddeld lagere verloning van jongeren is dus het resultaat van hun sectorale verdeling, naast vanzelfsprekend ook hun beperktere anciënniteit die ze hebben opgebouwd.

5. Mobiliteit op de arbeidsmarkt

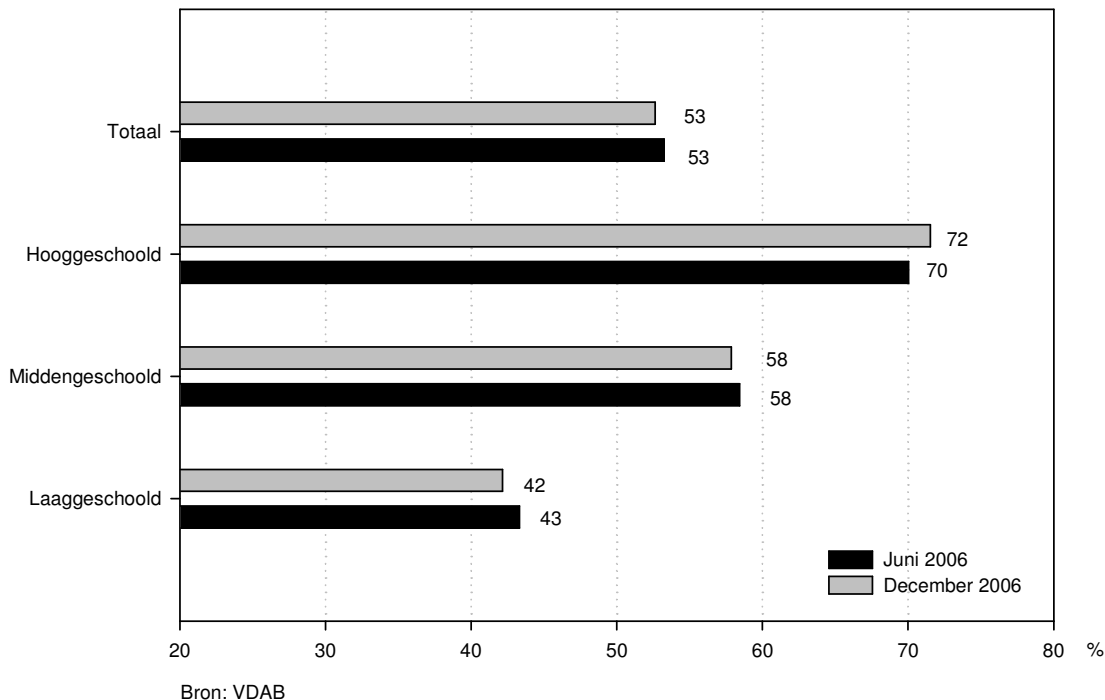
5.1 Van werkloosheid naar werk

Naast informatie over de stock van werkzoekenden is het uitermate interessant om ook te kijken naar de onderliggende stromen. Maandelijks schrijven zich nieuwe werkzoekenden in, en omgekeerd zijn er elke maand heel wat werkzoekenden die uit de werkloosheidsstatistieken verdwijnen omdat ze werk gevonden hebben. Figuur 12 toont het aandeel nieuw ingeschreven werkzoekenden uit januari 2006 dat in juni 2006 of december 2006 aan het werk is. Gemiddeld is eind juni net niet de helft van de groep aan de slag. Het aandeel werkzoekenden dat na een jaar aan het werk is, neemt af met de leeftijd: bij de jongeren heeft 53% een job, maar bij de vijftigplussers is dat aandeel al afgenomen tot niet meer dan 33%.

Figuur 12. Uitstroom naar werk van de in januari 2006 nieuw ingeschreven werkzoekenden (Vlaams Gewest)

De uitstroomcijfers in december 2006 sluiten hier nauw bij aan. Dat wijst erop dat het eerste halfjaar werkloosheid cruciaal is om snel aan het werk te raken. Tussen juni en december is er nog wel extra uitstroom naar werk, maar al bij al is die niet erg groot (gemiddeld +2,5 ppn). Bij jongeren is de terugval in de werkloosheid zelfs (iets) groter dan de bijkomende uitstroom, en ligt het aandeel werkenden in december 2006 bijgevolg lager dan in juni 2006. Jongeren maken hun intrede op de arbeidsmarkt vaak via een tijdelijke job of een uitzendopdracht en lopen hierdoor meer risico om na afloop van het contract terug in de werkloosheid te belanden.

Figuur 13. Uitstroom naar werk van de in januari 2006 nieuw ingeschreven werkzoekenden jonger dan 25 jaar (Vlaams Gewest)

Figuur 13 toont de uitstroom naar werk bij de in januari 2006 nieuw ingeschreven werkzoekenden jonger dan 25 jaar. Eind december 2006 is iets meer dan de helft van hen aan het werk. Bij jongeren met een diploma hoger onderwijs loopt dat aandeel op tot meer dan 70%. Ook de middengeschoolden, met een diploma secundair onderwijs, presteren beter dan gemiddeld: eind december is 58% van hen aan de slag. Van de laaggeschoolde jongeren daarentegen is eind december niet meer dan 42% aan de slag. Vooral deze jongeren zonder diploma of met hoogstens een diploma lager onderwijs, lopen een groter risico om na een (tijdelijke) eerste job terug in de werkloosheid te belanden: het aandeel werkenden ligt voor deze groep hoger in juni 2006 dan in december 2006. Het is andermaal zonneklaar: het hebben van een diploma maakt een hemelsbreed verschil.

5.2 Van werk naar niet-werk

We hebben het net gehad over de transitie van niet-werkende werkzoekenden naar een werkend statuut. Hier kijken we in de omgekeerde richting. We kijken hoe groot de kans is dat een werkende een jaar later in een niet-werkend statuut zit (werkzoekend met een uitkering of niet-beroepsactief met een uitkering). De data geven een zicht op de duurzaamheid van de intrede op de arbeidsmarkt. Ook werpen we een licht op de jobmobiliteit van jongeren.

Tabel 6. Uitstroom uit werk en jobmobiliteit naar leeftijd en regio (De gewesten; 2003-2004)

(%)	15-64 jaar Vlaanderen	15-24 jaar		
		Vlaanderen	Wallonië	Brussel
Mobiliteit van werk naar niet-werk	6,1	15,8	21,3	25,8
Jobmobiliteitsgraad loontrekkenden	5,3	12,3	12,2	13,6

Bron: Datawarehouse AM&SB bij de KSZ – basistoepassing 9 (Bewerking Steunpunt WSE)

Van alle Vlaamse jongeren die op 31 december 2003 aan het werk waren, was 15,8% een jaar later niet meer aan het werk. Ongeveer 30 600 van de 194 000 jongeren hebben de transitie van een werkend statuut naar een niet-werkend statuut gemaakt. Bijna 8 000 van hen zijn terecht gekomen in de werkloosheid en ontvangen een uitkering, maar een meerderheid van bijna 23 000 jongeren is in de niet-beroepsactiviteit beland.

Jongeren zijn mobieler dan de gemiddelde bevolking. Van de werkenden tussen 15 en 64 jaar maakt slechts 6,1% een transitie van een job naar een niet-werkende situatie. Dat hangt samen met het hoge aandeel van tijdelijke arbeid bij jongeren. Dat leidt ertoe dat ze vaker dan gemiddeld even of langdurig in de werkloosheid of niet-beroepsactiviteit terechtkomen.

Vergeleken met hun Brusselse en Waalse collegae is de mobiliteit van Vlaamse jongeren tussen het werkend en niet-werkend segment eerder beperkt. In Wallonië is 21% van de werkende jongeren een jaar later niet meer aan het werk. In Brussel ligt dat aandeel op ongeveer 26%. Vlaamse jongeren hebben dus een grotere kans dan de Waalse en Brusselse jeugd op een duurzame intrede op de arbeidsmarkt.

Maar jongeren die wel een duurzame positie op de arbeidsmarkt hebben verworven – waarmee we bedoelen dat ze twee opeenvolgende jaren aan het werk zijn – werken lang niet allemaal steeds in dezelfde job. De jobmobiliteitsgraad geeft het aandeel weer van alle loontrekkende jongeren op 31 december 2003 dat een jaar later in een andere loontrekkende job werkt. In Vlaanderen verandert 12,3% van de werkende jongeren op jaarbasis van werkgever.⁷

Jongeren zijn dus heel wat mobieler dan de gemiddelde Vlaamse werknemer waarvan jaarlijks slechts 5,3% van job verandert. Het is eigen aan jongeren op de arbeidsmarkt dat ze nog wat rond zoeken naar de ideale job. Ook het hoge aandeel tijdelijke contracten leidt ertoe dat jongeren vaker (al dan niet gedwongen) van job veranderen.

6. In vogelvlucht alles even op een rijtje samengevat

Op 1 januari 2006 telt Vlaanderen ongeveer 716 000 jongeren tussen 15 en 24 jaar, dat is zowat 18% van de bevolking op arbeidsleeftijd (15-64 jaar).

Traditioneel hebben jongeren een erg lage werkzaamheidsgraad. In 2006 is slechts 32% van de 15- tot 24-jarigen aan het werk en door de jaren heen heeft dat aandeel altijd rond 30% geschommeld. In zowat alle Europese landen werken jongeren minder vaak dan oudere

⁷ In deze analyse houden we enkel rekening met jongeren die zuiver loontrekkend zijn, zowel op 31 december 2003 als op 31 december 2004. Jongeren die een loontrekkende job combineren met een activiteit als zelfstandige of helper worden niet in rekening gebracht. Ook jongeren die een transitie maken tussen een loontrekkende job en een zelfstandige activiteit worden buiten beschouwing gelaten. Jobmobiliteit wordt geconcipieerd als 'verandering van werkgever'. Een verandering van job bij dezelfde werkgever wordt hier niet als jobmobiel gemeten. Meer informatie vindt u in de documentatie over basistoepassing 9 van het Datawarehouse AM&SB via de website van de KSZ.

leeftijdsgroepen. Gemiddeld in EU-25 is 37,3% van de jongeren aan het werk, tegenover 64,7% van de 15- tot 64-jarigen. De Vlaamse jongeren bevinden zich ergens midden in de stoet.

De verschillen in Europa met betrekking tot de werkzaamheidsgraad van jongeren zijn erg groot, met een variatie tussen ongeveer 20% en 65%.

Jongeren zijn veel vaker werkloos dan de gemiddelde bevolking. In Vlaanderen is 12,5% van de jongeren werkloos in 2006 tegenover slechts 5% van de totale bevolking. In Europees perspectief scoort Vlaanderen redelijk goed, zowel wat betreft de jeugdwerkloosheid als de totale werkloosheid. Slechts acht landen kennen een lagere jeugdwerkloosheid. In Wallonië en Brussel is de toestand dramatisch. Meer dan een derde van de jongeren die er zich aanbieden, vindt geen werk. In geen enkel Europees land is de jeugdwerkloosheid zo hoog.

In 2006 telt Vlaanderen ongeveer 47 000 jonge nwwz, waarmee we op het niveau van 1999 zitten. De goede cijfers van 2000 en 2001 liggen binnen bereik als de daling van het voorbije jaar zich doorzet. De helft van de jonge werkzoekenden heeft geen diploma secundair onderwijs, wat een hoog risico op langdurige werkloosheid met zich meebrengt. Bij de laaggeschoolden loopt het aandeel langdurig werkzoekenden op tot meer dan 30%, terwijl bij de hooggeschoolden slechts 6% al langer dan een jaar werkzoekend is.

Vlaanderen heeft in 2006 een ongekwalificeerde uitstroom van 10,0%. Dit betekent dat een op de tien 18- tot 24-jarigen maximaal een diploma lager secundair onderwijs op zak heeft. In Europees perspectief scoort Vlaanderen behoorlijk. Zes landen doen het beter en hebben een ongekwalificeerde uitstroom lager dan 10%.

In 2005 maakten 77 500 jongeren de overstap van de school naar de arbeidsmarkt. Net geen 70% schreef zich in als werkzoekende bij de VDAB. Een jaar na inschrijving is het aandeel werkzoekenden onder de schoolverlaters afgenomen tot 12,9% (het restpercentage). Zo'n 5% van de schoolverlaters uit 2005 bleef onafgebroken werkzoekend en heeft dus nog geen enkele werkervaring opgedaan. De overgang van school naar werk verloopt vlotter naarmate het diploma hoger is. Hooggeschoolden hebben veel lagere restpercentages dan laaggeschoolden.

In Vlaanderen werkt 17,5% van de jongeren deeltijds in 2006. Er is echter een grote seksekloof. Jonge mannen werken slechts in 9,3% van de gevallen deeltijds, bij jonge vrouwen ligt dat aandeel driemaal hoger (27,4%). In Europees perspectief werken Vlaamse jongeren minder dan gemiddeld deeltijds. Vlaanderen wijkt af van de trend dat jongeren vaker deeltijds werken dan gemiddeld. Het grote verschil zit in het aandeel deeltijdarbeid bij de jonge vrouwen.

Tijdelijke arbeid (inclusief uitzendarbeid) is sterk leeftijdsgebonden. In Vlaanderen is 26% van de 15- tot 24-jarige loontrekkenden tewerkgesteld met een of andere vorm van een tijdelijk contract. In de totale loontrekkende bevolking is dat slechts 7%. Tijdelijke arbeid bij jongeren is in Europa een heel divers toegepast instrument. Vlaanderen telt in Europees perspectief slechts een matig aandeel tijdelijken onder de jeugdige loontrekkenden.

Meer dan de helft van de jongeren (53,8%) werkt in de tertiaire – vooral commerciële - dienstensectoren. Dat is beduidend vaker dan de gemiddelde loontrekkende bevolking (42,1%). Deze oververtegenwoordiging is met name geconcentreerd in de kleinhandel, de horeca en vooral de selectie en terbeschikkingstelling van personeel (waaronder de uitzendsector valt). De sectoren waar jongeren in zijn oververtegenwoordigd zijn doorgaans ook sectoren waar de verloning relatief laag ligt.

Jongeren zijn mobieler dan de gemiddelde bevolking. Van alle nieuw ingeschreven werkzoekenden bij de VDAB is gemiddeld net niet de helft van de groep een jaar later aan de slag. Het aandeel werkzoekenden dat na een jaar werkt neemt af met de leeftijd: bij de nieuw ingeschreven jongeren heeft 53% een job, maar bij de vijftigplussers is dat aandeel al afgenomen tot niet meer dan 35%.

Bij jongeren met een diploma hoger onderwijs loopt dat aandeel op tot meer dan 70%. Van de laaggeschoolde jongeren daarentegen is een jaar later niet meer dan 42% aan de slag. Het eerste halfjaar werkloosheid blijkt cruciaal om snel aan het werk te raken.

Van alle Vlaamse jongeren die op 31 december 2003 aan het werk waren, was 15,8% een jaar later niet meer aan het werk. Van de werkenden tussen 15 en 64 jaar maakt slechts 6,1% een transitie van een job naar een niet-werkende situatie. Jongeren komen dus vaker even of langdurig in de werkloosheid of niet-beroepsactiviteit terecht.

7. Bibliografie

HRW 2007. **Verslag 2007**. Brussel.

OCDE 2007. **Des emplois pour les jeunes – Belgique**. OCDE: Paris.

Peeters, A. & Van Pelt A. 2007. Uitzendkrachten in 2006: profiel- en tewerkstellingskenmerken. Brussel: Idea Consult/Federgon.

Pelfrene, E. 2005. **Ontgroening en vergrijzing in Vlaanderen 1990 – 2050. Verkenningen o.b.v. de NIS Bevolkingsvooruitzichten**. Administratie Planning en Statistiek. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Stativaria 36.

Randstad 2007. **Studenten en werk doorgelicht**. Brussel.

RSZ 2007. **Studentenarbeid met een studentencontract**. Niet-gepubliceerde nota 22/06/2007.

Stevens E.& Van Gils, S. 2004. **Via Warschau naar Lissabon. Een verkenning van de arbeidsmarkt(en) in de nieuwe lidstaten van de Europese Unie**. WAV-rapport. Steunpunt WAV-SSA. Leuven.

Beschikbaar via www.steunpuntwse.be via publicaties.

Van Woensel, A. 2006. **In het lang en in het breed. Levenslang leren in Vlaanderen en Europa**. WAV-rapport. Steunpunt WAV-SSA. Leuven.

Beschikbaar via www.steunpuntwse.be via publicaties.